

РЕЦЕНЗИЯ

за научните трудове и научните приноси
на доц. д.ф.н. **Красимир Манолов Стоянов**,
участник в конкурса за заемане на академичната длъжност професор
в професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност *Български език (Социолингвистика)*,
за нуждите на ДЕО,
обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в
ДВ № 56 от 16. 08. 2019 г.

Рецензия от проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова,
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин”, БАН

Доцент Красимир Манолов Стоянов е езиковед, посветен изцяло на изследванията за българския език и преподаването на българския език на чужденци повече от тридесет години. Роден е в гр. Смолян. Висшето си образование завършва в СУ „Св. Климент Охридски“, специалност „Българска филология“ и втора специалност „Френска филология“. От 1982 г. до момента той работи като преподавател по български език на чужденци в Департамента за езиково обучение (ДЕО) при СУ „Св. Климент Охридски“: 1997 г. защитава докторат; 1998 г. е избран за главен асистент; от 2003 г. е доцент по български език, а от 2018 г. – „доктор на науките (български език – социолингвистика)“. През периода от 2005 до 2009 и от 2016 до 2018 доц. Стоянов е избран за ръководител на Научна лаборатория по приложна лингвистика (НЛПЛ) в ДЕО-ИЧС.

В обявения конкурс единственият кандидат – доц. д.ф.н. Красимир Стоянов – е представил необходимите документи, както и справка за научната му продукция, която включва: монографични изследвания (4); учебник; студии (7), по-голямата

част в реферирани списания; статии (55), в конкурса представя 20, публикувани в сборници и научни списания; рецензии; също и забелязаните цитирания на негови трудове.

Последната книга на доц. Стоянов, с която участва в този конкурс, е *„Езиковедите българисти през първото десетилетие на социализма (1944-1954)“*: ИК Знак`94, Велико Търново, 2019, 244 с. ISBN 954-8709-8305-54-9.

Трудът се състои от Предговор, Увод, Девет глави, Изводи, Библиография, Резюме на английски език и Приложения.

Българското езикознание минава през различни периоди от своето развитие, но без съмнение един от най-драматичните е точно този период, разгледан в монографията на доц. Кр. Стоянов. Изследването представя сблъсъка на идейните догми с огромния интелектуален потенциал на едни от най-забележителните български езиковеди, оставили ярки следи в родната наука. Анализът в книгата проследява и обобщава основните фактори, които диктуват управлението на науката за езика в период от десет години след политическата промяна (преврата) от септември 1944 г.

Според автора „за първи път в националната ни история езикът бива така силно обвързан с политиката на държавата“. За цел на проучването си той поставя да разкрие значението на творчеството на тази школа езиковеди, която „приобщи българската езиковедска мисъл към световната лингвистична наука“. Представени са две поколения учени, които са добре познати както на нашата, така и на чуждата езиковедска наука. Най-напред авторът разглежда периода 1930-1940 г., през който известните ни езиковеди са сформирали възгледите си в европейска среда и под влияние на модерните теории в европейското езикознание от първите десетилетия на XX век.

Едно от достоинства на труда е стремежът на автора към обективност при представяне на социалистическата реалност. Правилно отбелязва Стоянов, че „всичко, каквото се „произвежда“ в правителствените проекти на СССР, безкритично се пренася и в България, особено това важи и за учението на Мар и

влиятието му сред българските езиковеди през 40-те и -50-те години на миналия век.

За особено сполучливо трябва да отбележа представянето на научната дейност на един от българските колоси в езикознанието – акад. Владимир Георгиев. Доц. Кр. Стоянов заявява, че „сериозен отговор и научен коментар на заблудите и вредите, нанесени на науката от учението на Мар у нас, представя акад. Владимир Георгиев“. В редица свои публикации акад. Георгиев отстоява разбиранията си относно установяването на родство на езици, като се изключи всяка случайност и най-вече необходимостта да се привеждат „достатъчен брой *сполучливи съответствия*, като се вземат предвид най-старите форми на думите и звуковите закони на съответните езици“. И до днес е валиден научният критерий при установяване на родство на езиците – спазване на принципите на сравнително-историческия метод.

Седма глава на труда е озаглавена „Увлечения“. Тук доц. Стоянов е разкрил пристрастията си към трудовете на проф. Андрейчин, посветени на езика на Паисиевата „История славянобългарска“. Кандидатът приема тезата на акад. М. Виденов. Твърде подробни са описанията и на творческите дирения на друг професор – Стойко Стойков – с приноси при разглеждането на жаргона в българското езиково пространство. Стоянов е направил важното заключение, че „увлеченията, през които е преминала нашата езиковедска наука в посочените години, са резултат на въздействието на властта“. Все пак тук възниква и въпросът: само учени от ИБЕ ли са изпитвали въздействието на внушенията от членовете на Политбюро и ЦК на БКП по отношение на езика през изследвания период?

Отделна глава е посветена и на основаването на Института за български език. Интересът е продиктуван от убеждението на автора, че „този научен център е най-влиятелната институция за изследвания в областта на нашия национален език“.

Трябва да се отбележат следните *научни приноси* на този труд на кандидата:

1. Изследван е един много важен период в националната история, натоварен с противоречиви, сложни и конфликтни съвременни научни интерпретации в специализираната литература.

2. Изведени са принципите на идеологически държавнически подход за превъзпитание на населението на страната по сталински модел, които посочват процеса в смисъла му на социално инженерство.

3. Обобщени са закономерностите на социално възприятие на книжовния език като свръхфактор в изграждания през тези години обществено-политически модел.

4. Проследили са закономерностите на въвеждане на националния език в ролята му на инструмент на налаганата идеология в страната през първото десетилетие след края на Втората световна война.

5. Посочени са отношенията на слугуване на науката в обвързването ѝ с политическата власт в страната за съдействие при осъществяване на целите на властта в изградения идеологически фронт. По този начин изследването очертава системността на държавническите действия и последователността при провежданите речеви (езикови) внушения във функционалността им на организиран политически проект, който да създаде нов български речев стандарт с ясно изразени идеологически рамки.

6. Открити и коментирани в книгата са държавнически актове на иницирирана нормативност и кодификация на националния език не като спонтанни импровизации и епизодични пориви на призива за „връзка с народа“, а в смисъла им на програма за управление на науката за изследване на миналото и предначертаване на бъдещото развитие на българския език.

7. Посочени са аргументи, че не само се „управлява“ националният език, а има посегателства да се управлява науката, изучаваща езика.

8. Проучено е *съзнанието за престиж* като водещ фактор на езиковото формиране през периода, което се проектира по външни идеологически влияния най-напред в умовете на политическите лидери в страната.

9. Анализирани са някои изследователски увлечения на езиковеди да бъдат доказвани и защитавани идеологически предпоставени тези, диктувани от политическите амбиции на държавната власт.

10. Изведени са фактологически основания да се подчертаят безспорните достиженията на българските изследователи на езика в този драматичен исторически период. Анализът на проведената правописна реформа през февруари 1945 г. изтъква тези изследователски усилия и достойнства на сътвореното от нашите езиковеди. Въпреки категоричното им идеологическо обвързване със сталинизма, българските учени успяват да създадат и утвърдят широката научна основа на българското езикознание, която предуславя създаването на впечатляващ научен колектив, доказал се с високите си постижения и през следващите десетилетия.

11. В книгата е доказана пагубната за науката стратегия на безкритично следване на чужди, неосъзнати в националната философия на обществено развитие, модели на подражание, които въвеждат духовността и обществената мисъл в безизходни и унищожителни последици.

Една от приложените статии в конкурса „Типични трудности и грешки при усвояването на етнонимите в чуждоезиковото обучение“, 13 с., трябва да се определи като приносна. Авторът обобщава личен научнометодически опит и резултати, изведени от практиката в България през последните петнайсет години. В труда се разглеждат важни въпроси от процеса на обучението по чужд език. Приемам за приносно поставянето на проблема за методическо разглеждане в специализираната научна литература. Изводите, до които стига Стоянов, анализирайки фактите, са от значение и при следващи научни изследвания. Той установява „връзката между етнонимите и социалната психология, езика и националната култура, влизащи в сложно взаимоотношение“. Резултатите от това изследване могат да намерят приложение в съвременната лингводидактика.

Трябва да се отбележат и трудовете: „Методологически и социолингвистични основания на „минимум по български език за чужденци“; „Езикът на съвременния

периодичен печат в Родопите – между националното и регионалното“; студията „Женска и мъжка реч в българските лайфстайл списания“ и др.

Доцент Стоянов е представил Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за длъжността професор по чл. 2б от ЗРАСРБ 2.1. Филология (Български език – Социолингвистика).

Той е научен ръководител на един успешно защитил докторант. Владее френски, английски, руски и испански език.

През 1992 г. участникът в конкурса става съучредител на Международното социолингвистическо дружество в СУ „Св. Кл. Охридски“. От 1996 до момента той е член на ръководството на Международното социолингвистическо дружество и участва активно в организацията и провеждането на международни конференции по социолингвистика. Печелил е различни конкурси с проекти: на Фонд „1300 години България“ с тема: „Българинът за своя език“; проект „Мобилност“ по Програма „Леонардо да Винчи“ на Софийския университет – Университета в гр. Нант, Франция, с тема: „Методология на оценяване на езиковите компетентности в съответствие с Общоевропейската езикова рамка. Добри практики и хармонизирането им в общоевропейски контекст“.

През 2006 г. е съучредител с ИБЕ при БАН на „Общество за устойчиво развитие на българския език“. От 2005 г. е член на ръководството на секция „Филологически науки“ в Съюза на учените в България. Бил е медиен експерт в СЕМ, секция „Езиковедие“ (2009-2010 г.). От 2016 г. до момента той е председател на Общото събрание в ДЕО при СУ.

Доц. Красимир Стоянов развива и твърде активна обществена дейност. Той е почетен член на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“; съосновател на фондация „Родители и деца отново заедно“ като организира и участва в три научни конференции на фондацията в СУ, с резултати – промени в Закона за закрила на детето. Десет години (1980-1990) той е журналист на свободна практика в Радио София, програма „Христо Ботев“, предавания за чужбина. Член е на Съюза на журналистите в България и на Международния съюз на журналистите.

Всички посочени тук данни, които безспорно свидетелстват за научна и експертна дейност с високо качество, ми дават основание да гласувам положително доц. д.ф.н. Красимир Манолов Стоянов да заеме академичната длъжност „професор“ във Факултета за славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“.

5. 01. 2020 г.

Рецензент: